

KRITISCH REFLECTEREN OP MENTALE GEZONDHEID

Wat kunnen we leren van **retoriek** en
kunst/cultuur?

Laura Van Beveren
Universiteit Gent
Laura.VanBeveren@UGen
t.be

CONTEXT: Onderzoek naar kritische reflectie

- Vakgroep Onderwijskunde
 - Onderzoeksgroep Cultuur & Educatie
- In 3 sociale disciplines
 - Onderwijs, sociaal werk, **klinische psychologie**
- **Kritisch**: hoe? wat?

CONTEXT: Onderzoek naar kritische reflectie

- **Heterogeniteit** & pluralisme
 - Nood aan technisch–methodische én **kritische** professionals
- **Maatschappelijk–historische** situering
- Aandacht voor het ‘**culturele**’ aspect

PERSPECTIEVEN: 'Oude' Retoriek

PERSPECTIEVEN: 'Negatieve' Retoriek

Barack Obama inauguration speech: a greatest hits of rhetorical tricks

The president gave a smash-hits selection of oratorical devices, from emphatic anaphora to substantial syntheton

PERSPECTIEVEN: 'Nieuwe' Retoriek

Elke mens is retoris

Dat is onvermijdelij

De kracht van taal.

PERSPECTIEVEN: 'Nieuwe' Retoriek

TERMINISTIC SCREENS (Terminologisch scherm)

- Helpen ons **betekenis** geven aan complexe situaties
- Voorzien ons van **attitudes** en **manieren om te handelen**

E.g. cliënt, patiënt, service users, psychiatric survivors

PERSPECTIEVEN: 'Nieuwe' Retoriek

TRAINED INCAPACITY (Getraind onvermogen)

- Terministic screens **helpen** ons betekenis te geven aan en om te gaan met complexe situaties
- **Blinde vlekken**

“A way of seeing is also a way of not seeing.” (Burke)

PERSPECTIEVEN: Kunst/cultuur

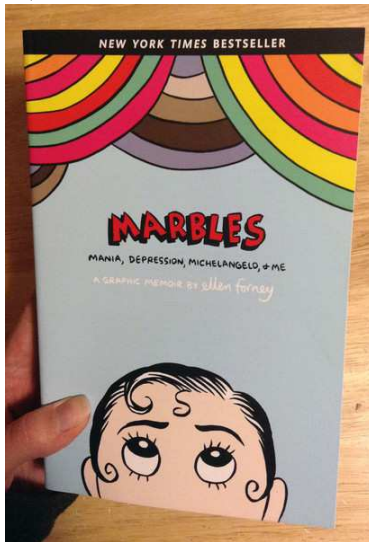
“Why not use **literary works** to help us teach sociology, **psychology**, pedagogy, even (or especially) history?” (Bruner)

“**Great dramas** would be our equivalents of the laboratory experimenter’s ‘test cases’.” (Burke)

PROJECT: Kritische reflectie met studenten

GRAPHIC NOVEL

“MARBLES: MANIA, DEPRESSION, MICHELANGELO & ME” – Ellen Forney (2012)

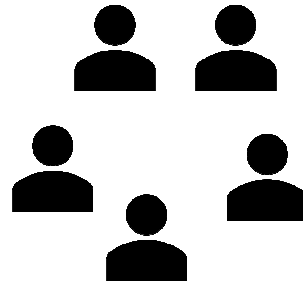

PROJECT: Kritische reflectie met studenten

- **interpersoonlijke** niveau

- **persoonlijke** niveau

- **maatschappelijke**

INTERPERSOONLIJK

DE RETORIEK VAN ELLEN

Het **manische** & het **depressieve** terministic screen

*Afbeelding
verwijderd omwille
van auteursrecht*

INTERPERSOONLIJK

DE RETORIEK VAN ELLEN

Het **manische** & het **depressieve** terministic screen

“Je zou dit kunnen zien als het dragen van een zwarte bril tijdens een depressieve periode en een roze bril tijdens een manische. In het eerste geval is het moeilijk om de positieve aspecten van je leven te zien en in het laatste zie je enkel de positieve dingen, wat tot risicovol gedrag kan leiden.”

INTERPERSOONLIJK

DE RETORIEK VAN IEDEREEN + LUISTEREN NAAR DE ANDER

De terministic screens van **Ellen** én de **therapeut/psychiater**

*Afbeelding
verwijderd omwille
van auteursrecht*

INTERPERSOONLIJK

DE RETORIEK VAN IEDEREEN + LUISTEREN NAAR DE ANDER

De terministic screens van **Ellen** én de **therapeut/psychiater**

“Ellen ziet zichzelf als een lid van de ‘Van Gogh-club’: een groep succesvolle bipolaire artiesten die creativiteit en bipolariteit als verbonden zien. Ze ziet haar bipolariteit als een complexe persoonlijkheid en als de brandstof voor haar creatieve motor. Dit contrasteert met het screen van de therapeut die bipolariteit als een levensbedreigende ziekte beschouwt. Zij definieert Ellen als een patiënt met een psychische stoornis en haar gedrag ziet ze als iets dat in overeenstemming is met een cluster van symptomen die samen ‘bipolariteit’ uitmaken in de DSM.”

INTERPERSOONLIJK

DE RETORIEK VAN IEDEREEN + LUISTEREN NAAR DE ANDER

De terministic screens van **Ellen** én de **therapeut/psychiater**

“Vanuit het perspectief van de therapeut is het nemen van medicatie een noodzakelijke vorm van zelfzorg die de symptomen van de bipolaire stoornis kan stabiliseren en die risicovol gedrag van de patiënt kan voorkomen. Vanuit Ellen’s screen is het nemen van medicatie echter een aanval op haar persoonlijkheid als kunstenaar, aangezien ze vreest dat medicatie haar creatieve potentieel kan teniet doen.”

PERSOONLIJK

ZELFKRITISCHE BLIK

Het **psychiatrisch** vs **psychologisch** terministic screen

*Afbeelding
verwijderd omwille
van auteursrecht*

PERSOONLIJK

ZELFKRITISCHE BLIK

Het **getraind onvermogen** van het **psychologisch** terministic screen

“Aan het eind toont Ellen dat ze haar ‘stoornis’ vanuit twee verschillende perspectieven tegelijk benadert: het is zowel een pijnlijke vloek als een bron van inspiratie en deel van haar creatieve persoonlijkheid. Dit confronteerde me met mijn eigen blinde vlekken rond bipolaire stoornis: ik ben geneigd om het enkel te zien als een probleem dat om een behandeling vraagt.”

MAATSCHAPPELIJK

HET MAATSCHAPPELIJKE DISCOURS

Mentale gezondheid en normaliteit in onze samenleving

“De context is die van een samenleving die mensen beoordeelt op basis van hun individuele prestaties en Ellen heeft het gevoel dat ze afgerekend wordt op wie ze is en op haar gedrag. Vanuit dit perspectief zou een diagnose kunnen functioneren als een soort verklaring en op die manier ook de schuld wegnemen van Ellen.”

“Onze samenleving is veel toleranter voor manische episodes als ze gecombineerd worden met het terministic screen van de ‘gekke kunstenaar’. Kunstenaars mogen gek zijn. Hun ‘gekte’ wordt als normaal beschouwd, waar andere mensen eerder gezien worden als ‘gewoon gek’.”

CONCLUSIE & BEDENKINGEN

- Kritisch zijn heeft betrekking op **interpersoonlijke**, **persoonlijke** én **maatschappelijke** dimensies & hun verbinding!
- De **paradox van het 'getraind onvermogen'**: schipperen tussen 'getraind zijn' en 'blinde vlekken hebben'.
- Hoe omgaan met **heterogeniteit**?
 - Niet 'Waarheid' of 'objectiviteit', maar 'bruikbaarheid', 'dialogoog', 'transparantie'...

MENTALLY-PROJECT

MentALLY

Together for better mental healthcare

Europees project Mentale
Gezondheidszorg

www.mentally-project.eu

Output

Online Course

- To critically reflect on mental health issues and related stigma
- To define a mental health related problem together with your client
- To work out a high-quality case formulation